

Een nieuwe belasting op vermogensopbrengst in Nederland

Citation for published version (APA):

Niessen, R. E. C. M. (2000). *Een nieuwe belasting op vermogensopbrengst in Nederland*. Universiteit Maastricht.

Document status and date:

Published: 01/01/2000

Document Version:

Accepted author manuscript (Peer reviewed / editorial board version)

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

EEN NIEUWE BELASTING OP VERMOGENSOPBRENGST IN NEDERLAND

1. Inleiding

In Nederland ondergaat de inkomstenbelasting een ingrijpende vernieuwing. Op 14 september 1999 hebben de liberale minister van Financiën Zalm en zijn sociaal-democratische staatssecretaris voor Belastingzaken Vermeend bij het Parlement een voorstel ingediend voor een integraal vernieuwde Wet op de inkomstenbelasting. Deze wet volgt het duale model dat in Scandinavië furore maakt. De heffing over vermogensopbrengst wordt grotendeels losgemaakt van de romp van de inkomstenbelasting. Het tarief is proportioneel en bedraagt 30%. De heffing zal plaatsvinden op basis van een vast forfaitair rendement van 4%.

De regering wil de nieuwe wet per 1 januari 2001 in werking laten treden. Daarom heeft de tweede Kamer het omvangrijke wetsontwerp (ca. 400 wetsartikelen) in extreem hoog tempo behandeld en reeds in januari 2000 bij stemming aangenomen. De Eerste Kamer zal dat naar verwachting begin mei doen. Dat het voorstel in hoofdlijnen zou worden aanvaard, werd door weinigen betwijfeld. Over het nieuwe belastingplan was namelijk reeds bij het aantreden van de zittende regering een akkoord bereikt door de coalitiepartijen.

In deze bijdrage zal ik ingaan op de (historische) achtergrond van het voorstel met betrekking tot de inkomsten uit vermogen en op de problemen die de aanleiding vormen om een radicale wijziging te overwegen. Een belangrijke vraag daarbij is waarom de regering niet een vermogenswinstbelasting voorstelt.

Vervolgens zullen de voornaamste aspecten van het nieuwe stelsel worden besproken, alsmede de vraag of dit de gesignaleerde problemen op bevredigende wijze oplost.

2. Historische achtergrond

Nederland worstelt al ten minste twee eeuwen met de vraag hoe vermogensbezitters in de heffing van directe belastingen moeten worden betrokken. Gedurende de gehele 19^e eeuw waren zij vrijgesteld voor de zogenaamde patentbelasting, een van de Franse bezetting overgebleven embryonale voorloper van de inkomstenbelasting. In die belasting werd een groot deel van de werkende bevolking aangeslagen naar gelang van de veronderstelde winstgevendheid van ambt of nering. Bezitters van onroerend goed moesten grondbelasting betalen, en op dividenden drukte een uitdelingsbelasting. Een rentebelasting ontbrak.

Aan deze situatie kwam een einde bij de invoering van de Wet op de vermogensbelasting van 1892. Ingevolge deze wet werd iedereen aangeslagen naar de waarde van zijn vermogen. De heffing bedroeg 1,25% voorzover het vermogen meer dan f 10.000 beliep, en 2% voor vermogens boven f 200.000. Dit tarief berustte op een verondersteld rendement van 4%. Daar deze heffing beoogde de inkomsten uit vermogen te treffen,

* Hoogleraar Belastingrecht aan de Universiteit Maastricht.

werden die inkomsten niet betrokken in de een jaar later ingevoerde bedrijfsbelasting. De beide heffingen samen plegen de gesplitste inkomstenbelasting te worden genoemd.

Aan deze situatie kwam een einde bij de invoering van de Wet op de Inkomstenbelasting 1914. Ingevolge deze wet werd het totale inkomen belast, inclusief de reële opbrengst van vermogen. Daarnaast bleef de vermogensbelasting bestaan. Deze had voortaan niet meer de functie van belasting naar de opbrengst van het vermogen doch zuiver die van een heffing naar het vermogen zelf.

Naast de heffing over genoten inkomsten uit vermogen bleef die ter zake van winstuitdelingen door aandelenvennootschappen bestaan. Hier ligt de kiem van het door Nederland gekoesterde zogenaamde klassieke stelsel, dat is de dubbele heffing over de vennootschappelijke winst, te weten zowel bij de rechtspersoon als bij de particuliere aandeelhouder. Het behoeft weinig betoog dat deze dubbele heffing een te zware belastingdruk oplevert die aanleiding geeft tot vluchtgedrag.

Voorbeeld (2000)

Winst beurs - NV (= 10% van het reële vermogen)		100
Vennootschapsbelasting 35%		<u>35</u>
Dividenduitkering		65
Inkomstenbelasting 60%	39	
Vermogensbelasting 0,7%	<u>7</u>	
		<u>46</u>
Netto resultaat		<u>19</u>

De totale belastingdruk is in dit geval dus 81%.

Een tweede aspect dat de heffing over vermogensinkomsten onredelijk zwaar maakt, betreft het gegeven dat de feitelijk genoten baten worden belast zonder dat daaruit het inflatiebestanddeel wordt verwijderd. Niet zelden leidt in de tweede helft van de 20^e eeuw de gezamenlijke druk van inflatie, inkomsten- en vermogensbelasting tot negatieve rendementen.

Voorbeeld (2000)

Rente (= 6%)		6
Inkomstenbelasting 60%	3.6	
Vermogensbelasting 0,7%	0.7	
Inflatie	<u>2.0</u>	
		<u>6.3</u>
Netto resultaat	-/-	<u>0.3</u>

Lijnrecht in tegenstelling met de zojuist genoemde onredelijk zware heffingen staat die ter zake van vermogenswinsten. Nederland kent van oudsher geen capital gains tax. Er wordt van meet af aan star vastgehouden aan het uitgangspunt van de bronnentheorie dat alleen de door de bron afgescheiden vrucht belastbaar inkomen vormt.

Dat betekent onder meer dat het aantrekkelijk is om te beleggen in aandelen in NV's die hun winst niet uitdelen maar reserveren. Dergelijke aandelen nemen in waarde toe; de waardestijging kan op het gewenste moment onbelast worden getoucheerd.

Op deze regel bestaat een uitzondering voor aandelen die een *aanmerkelijk belang* vormen. Volgens de huidige stand van zaken is sprake van een aanmerkelijk belang wanneer de aandeelhouder een belang van ten minste 5% bezit. In dat geval worden de vermogenswinsten die hij bij vervreemding van de aandelen behaalt, belast tegen 25%. Nog niet zo lang geleden werden uitgedeelde winsten ter zake aanmerkelijk-belangaandelen tegen het gebruikelijke progressieve tarief belast, maar vanaf 1997 vallen ook deze onder het 25%-tarief.

3. Drukverschillen naar huidig recht

Naar geldend recht bestaan aanzienlijke verschillen in belastingdruk tussen uiteenlopende soorten van inkomen en daarmee ook tussen diverse groepen belastingplichtigen. Voor de voornaamste zal ik hier de druk aan vennootschaps-, inkomsten- en vermogensbelasting weergeven. Daarbij ga ik uit van het maximum tarief.

Het eenvoudigst ligt de zaak voor *loon uit dienstbetrekking*. Dat wordt uitsluitend belast met inkomstenbelasting naar het progressieve tarief, dus tegen max. 60%. *Winst* die wordt behaald door middel van een eenmanszaak, maat- of vennootschap, wordt op dezelfde wijze belast maar tevens met vermogensbelasting voor ten hoogste 1/3 deel van de vermogenswaarde. De werkelijke druk door middel van onder meer de zelfstandigenaftrek verminderd, maar dat effect verwaarloos ik hier. Wanneer de onderneming is ondergebracht in een BV of NV, en de natuurlijk persoon een *aanmerkelijk belang* bezit, wordt over de winst vennootschapsbelasting geheven en over de latere uitdeling of vervreemdingswinst 25% inkomstenbelasting. De belastingplichtige kan deze laatste heffing uiteraard tot in de verre toekomst uitstellen; de druk is daardoor lager dan het nominale percentage aangeeft. Tevens wordt de tot 1/3 van de normale druk ingekorte vermogensbelasting geheven. De zelfstandigenaftrek geldt hier niet. *Rente* van schuldvorderingen valt ten volle onder de inkomsten- en de vermogensbelasting.

Voor *aandelen* die niet tot een aanmerkelijk belang behoren, is de druk laag wanneer de NV de winst reserveert, en hoog wanneer uitdeling plaatsvindt. Verreweg het gunstigst is de fiscale behandeling van andere vormen van vermogenswinst, bijv. door middel van speculatieve transacties. Daarop drukt immers noch inkomsten- noch vennootschapsbelasting.

Rendement 10%	Vpb	IB	VB	Totaal
Loon	-	60	-	60
Rente	-	60	7	67
Winst eigen bedrijf	-	60	2,3	62,3
Winst eigen BV	35	16,25	2,3	53,55
Overige aandelen				
* koerswinst	35	-	7	42
* dividend	35	39	7	81
Vermogenswinst	-	-	7	7

In de praktijk is op verschillende manieren getracht om rente om te zetten in vermogensaangroei.

Een van die methoden is de verwerving van bijv. obligaties waarvan door vestigen van een tijdelijk recht van vruchtgebruik de rente is afgesplitst zodat de resterende bloot eigendom naar gelang van het aflopen van dat recht (onbelast) aangroeit tot de volle eigendom. In dergelijke gevallen wordt in principe louter vermogensbelasting geheven.

Tenslotte moet nog worden vermeld dat er diverse faciliteiten bestaan voor *levensverzekeringen*. De uitkeringen uit kapitaalverzekeringen zijn in veel gevallen vrijgesteld; lijfrente-uitkeringen daarentegen zijn belast, maar de daarvoor betaalde premies zijn - onder zekere voorwaarden - aftrekbaar.

4. Reacties

De reacties van de belastingplichtigen op dit stelsel laten zich raden. De eerste is dat Nederlandse beursvennootschappen weinig dividend uitkeren. Veel beleggingsmaatschappijen presenteren zich als zgn. groeifonds. De aandeelhouders hebben immers overwegend voorkeur voor koerswinst. Voor de aandeelhoudersrechtspersonen ligt dat overigens anders, althans in die gevallen waarin dezen gebruik kunnen maken van de deelnemingsvrijstelling. Vruchtgebruikconstructies zoals hierboven genoemd zijn intussen door reparatiewetgeving van hun fiscale aantrekkingskracht beroofd, maar andere vermogenswinsten blijven nog steeds onbelast en trekken dus beleggers. Andere reacties zijn een massale vlucht van ondernemingen in de BV-vorm en van miljarden beleggingsvermogen in levensverzekeringen.

Tevens is er een niet onaanzienlijke fiscaal gemotiveerde emigratie van natuurlijke personen, terwijl ook heel wat geld zwart bij buitenlandse banken wordt ondergebracht. Vreemd genoeg wil de Nederlandse regering niet verhinderen dat het bedrijfsleven rente aftrekt welke wordt betaald aan buitenlandse crediteuren. Ook een bronbelasting op rente is in dit land onbespreekbaar.

5. Mogelijke oplossingen

De Nederlandse belastingdruk is bijzonder hoog en vraagt reeds in het algemeen om een verlaging. Des te meer speelt dat een rol in die gevallen waar het klassieke stelsel zich doet gelden. De zware belastingdruk leidt vooral tot reacties van kapitaal dat immers gemakkelijker staten en regio's met lage belastingdruk kan opzoeken dan bedrijfsmatige activiteiten.

In principe lijkt een tariefsverlaging voor met name vermogensopbrengsten geïndiceerd, gepaard aan een grondslagverbreding zodat alle vormen van rendement tegen vergelijkbare tarieven worden belast. Te overwegen zou zijn voor hetzelfde tarief een bronbelasting op uitbetaalde rente in te stellen (door de werking van de belastingverdragen heeft deze in hoofdzaak effect in relatie met tax havens).

Deze gedachtegang veronderstelt de invoering van een vermogenswinstbelasting. Dat is een belasting die in een groot aantal OESO-landen in een of andere vorm bestaat, en die in Nederland al 40 jaar lang wordt gepropageerd door de sociaal-democratische partij. Tegen een dergelijke heffing bestaat evenwel zware tegenstand vanuit de rechtse partijen die zich daarbij beroepen op de complexiteit van zo'n heffing. Vanuit wetenschappelijke kring wordt dat argument van de hand gewezen, maar politiek is een vermogenswinstbelasting hoe dan ook niet haalbaar. Staatssecretaris Vermeend durft het dan ook niet aan om met een dergelijk voorstel te komen.

6. Het voorgestelde systeem

De bewindslieden van Financiën noemen de door hen voorgestelde wet analytisch van aard. Mijn voorkeur gaat ernaar uit te spreken van een duaal stelsel, aangezien het overgrote deel van de inkomsten gezamenlijk wordt belast naar een progressief tarief. Alleen de vermogensinkomsten worden daarvan afgezonderd.

De nieuwe wet hanteert een zogenaamd boxensysteem. Er zijn drie boxen oftewel deelheffingen met een eigen stelsel en tarief, en zonder onderlinge verliescompensatie.

Box I is wat resteert van de bestaande inkomstenbelasting. Het tarief is progressief en bedraagt max. 52% vanaf ongeveer Euro 50.000. Hieronder vallen winst uit persoonlijke onderneming, opbrengst van dienstbetrekking en andere werkzaamheden, de huurwaarde van de eigen woning, lijfrenten, en alimentatie en sociale-verzekeringsuitkeringen. De voornaamste aftrekposten zijn die ter zake van schulden aangegaan om de eigen woning te verwerven, te verbeteren of te onderhouden, lijfrentepremies en betaalde alimentatie.

Hierin valt met name de aftrek van hypotheekrente op. In de Nederlandse politieke context is deze regeling van groot belang. Daarom handhaaft het wetsvoorstel de onbeperkte renteaftrek, mits deze wordt voldaan ter zake van de woning die de belastingplichtige en zijn gezin als hoofdverblijf dient.

Ook de aftrekbaarheid van lijfrentepremies is niet in elk land bekend. In Nederland wordt belastinguitstel verleend voor middelen die worden aangewend voor de opbouw van oudedagsvoorzieningen. Dat geldt zowel voor pensioenregelingen als voor individuele lijfrentecontracten. De aftrek voor deze laatste categorie wordt in het wetsvoorstel wel beperkt tot dié gevallen waarin pensioenaanspraken ontbreken of tekort schieten.

In *box II* krijgt de heffing wegens inkomsten uit aanmerkelijk belang een plaats. Deze heffing bestaat nu ook al, maar onder de nieuwe wet treden enkele veranderingen op. Tijdens de parlementaire behandeling is hier veel in geschoven. Zo was aanvankelijk voorgesteld om het AB-tarief te verhogen van 25 naar 30% maar dat voorstel is teruggedraaid. Verder was voorgesteld om inkomsten uit zaken die aan de BV ter beschikking zijn gesteld, te belasten in box II, maar dat is uiteindelijk box I geworden.

Wijzigingsvoorstellen die wel de eindstreep hebben gehaald zijn:

- * geen aftrek als bedrijfslast in de vennootschapsbelasting voor winstafhankelijke rente die wordt voldaan aan een AB-houder;
- * geen verrekening van AB-verlies met inkomsten uit andere boxen.

Onder *box III* vallen de inkomsten uit vermogensbestanddelen die geen inkomen in een van beide andere boxen genereren. In het bijzondere betreft dit:

- * verhuur van onroerend goed en andere zaken;
- * exploitatie van intellectuele eigendom;
- * rente van obligaties en andere vorderingen;
- * opbrengst van aandelen die niet tot een aanmerkelijk belang behoren.

In elk van deze gevallen is box III slechts aan de orde wanneer niet wordt gecontracteerd met een vennootschap waarin de belastingplichtige of zijn partner een aanmerkelijk belang heeft. Wanneer dat wél het geval is, is box I van toepassing. Box III is verder uitgedeeled doordat ook commanditair en andere gerechtigden toto winstafhankelijke uitkeringen in firma's en BV's voor hun winstaandeel in box I worden belast.

Het tarief van box III bedraagt 30% en wordt geheven over een forfaitair bepaalde opbrengst van 4% van de waarde van bezittingen minus schulden. Deze heffing treedt in de plaats van zowel de inkomstenbelasting ter zake van vermogensopbrengst als de vermogensbelasting.

7. Drukverschillen naar nieuw recht

Het wetsvoorstel brengt vooral voor beleggers aanzienlijke wijzigingen in de belastingdruk teweeg. Het toptarief van de gewone inkomstenbelasting daalt van 60% naar 52%, het aanmerkelijk-belangtarief stijgt van 25 naar 30% maar de aandelen worden niet meer in de vermogensbelasting betrokken, en het overige vermogen wordt belast tegen 1,2%. Uitgaande van een rendement van 6% komt dat neer op een tarief van 20%. Bij hogere rendementen is het effectieve tarief nog lager. Het gemiddelde rendement op aandelen is al een aantal jaren meer dan 10%, zodat daarbij de druk kan worden gesteld op 12%. Ik houd geen rekening met de inflatiecomponent. Het spreekt vanzelf dat het reële tarief in de boxen II en III hoger is wanneer men dat wel doet.

Dit leidt tot het volgende overzicht.

	Vpb	IB (max.)	Totaal nieuw	Totaal oud
Loon	-	52	52	60
Rente, huur	-	20	20	71,6
Winst uit eigen bedrijf	-	52	52	62,3
Winst eigen BV	35	16,25	51,25	53,55
Rente eigen BV	-	52	52	67
Overige aandelen				
* koerswinst	35	12	47	42
* dividend	35	12	47	81
Vermogenswinst	-	20	20	11,6

In de meeste situaties treedt dus een tariefsdaling op, en over de hele lijn komen de tarieven dicht bij elkaar. De spanwijdte van ca 11-81% wijzigt in ca. 20-54½% (de relatieve druk van de vermogensheffingen is afhankelijk van het gerealiseerde rendement, zodat de exacte druk niet valt aan te geven).

De stelling van de regering dat bij beleggingen voortaan de fiscaliteit geen rol meer zal spelen, gaat echter te ver. Uit het overzicht blijkt dat toch aanzienlijke verschillen overblijven. In voor de belastingplichtige gunstige zin springen eruit: rente en huur, alsmede vermogenswinst anders dan op aandelen. Dit wordt veroorzaakt door de omstandigheid dat deze opbrengsten in box III worden belast zonder voorafgaande heffing van vennootschapsbelasting.

8. Te verwachten reacties

Het valt te verwachten dat in de reacties van de belastingplichtigen twee patronen te onderkennen zullen zijn.

Het eerste is drainage van inkomsten die in box I dan wel de vennootschapsbelasting worden belast, ten gunste van box III. Dat kan door ondernemingen met vreemd vermogen

te financieren (mits niet door de eigenaar of de grootaandeelhouder) dan wel door de verhuur van zaken. Daarbij wordt van groot belang de grens tussen wel en niet winstgerechtigd zijn. In het eerste geval is box I van toepassing, in het tweede box III.

Het blijft voordelig om baten in de vorm van vermogenswinst te genieten. Zolang niet sprake is van voorafgaande heffing van vennootschapsbelasting moge dan de 0%-situatie voorbij zijn, maar vormt de vermogensrendementsheffing een relatief heel interessante wijkplaats.

Andersom zal het in gevallen waarin (bijv. bij verhuur of bedrijfsstart) hoge kosten of initiële verliezen te verwachten zijn, zaak zijn om juist box I op te zoeken.

En dan de kwestie van fiscale emigratie en kapitaalvlucht. De regering verdedigt haar nieuwe stelsel vooral met de stelling dat een lage heffing op vermogensopbrengst noodzakelijk is om deze effecten te stuiten. Deze stelling is niet van elke grond ontbloomd, maar in het nieuwe stelsel gaat het tarief voor de laag belaste vermogenswinsten omhoog, zodat een verbetering op dit punt nauwelijks te verwachten valt. Een forse verbetering voor belangrijke beleggingsvormen valt alleen aan te wijzen bij obligaties waar het tarief zakt van 67 naar 20%. Het tarief voor dividend uit beurs-NV's gaat wel omlaag, maar de resterende 47 % is gezien in internationaal verband nog steeds hoog.

Het valt dus niet uit te sluiten dat het vluchtgedrag minder sterk wordt, maar het eindigt hier nog niet.

9. Internationale aspecten

In de literatuur is de vraag aan de orde gesteld of de vermogensrendementheffing niet een belemmering zou opleveren in de voorkoming van internationale dubbele belasting. De indieners van het wetsvoorstel betwisten dat en betogen dat in dit opzicht wezenlijk niets verandert.

De forfaitaire heffing speelt een rol wanneer een *niet-ingezetene* inkomsten verkrijgt uit in Nederland gelegen onroerende zaken. Dergelijke inkomsten worden voortaan ook ten aanzien van buitenlands belastingplichtigen belast in de vermogensrendementheffing. Zelfs als de verdragspartner de nieuwe heffing niet als inkomsten- maar als vermogensbelasting beschouwt, doet dat wat het onroerend goed betreft noch af aan het heffingsrecht van Nederland noch aan de plicht van het andere land om vrijstelling ter voorkoming van dubbele belasting te verlenen.

Er doet zich wel een moeilijkheid voor wanneer het verdrag niet ziet op de vermogensbelasting. In dat geval verandert voor de toepassing van het bestaande verdrag niets. Maar de verdragspartner zou zich bij toekomstige onderhandeling van het verdrag wel eens op het standpunt kunnen stellen dat er geen aanleiding is om dergelijke inkomsten ter heffing aan Nederland te wijzen.

Wat het winstaandeel van commanditaire of stille vennoten betreft, doet zich een andere bijzonderheid voor. Naar geldend Nederlands recht zijn dergelijke vennoten ondernemer in fiscale zin, indien zij gerechtigd zijn tot een aandeel in het liquidatieoverschot of de goodwill. Derhalve worden zij eventueel als buitenlands belastingplichtige belast. Onder de nieuwe wet genieten zij wel winst uit onderneming maar niet als ondernemer doch als *vermogensbezitter*. Uitgaande van dat begrip moeten wij aannemen dat zij inkomen uit een winstrecht genieten. In verdragen plegen dergelijke inkomsten aan het woonland te worden toegewezen. Voorlopig is de juiste kwalificatie en daarmee de heffingsbevoegdheid een open kwestie.

Ten aanzien van de bronbelastingen lijken geen wijzigingen van betekenis op te treden. Nederland kent geen bronbelastingen op rente en royalty's. En de dividendbelasting zal ook na invoering van de nieuwe wet worden geheven over het werkelijke bedrag van de uitdelingen.

De laatste wijziging die van belang is voor de buitenlandse belastingplicht, heeft betrekking op het Schumacker-arrest van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen. In dat arrest bepaalde het Hof dat wanneer een niet-ingezetene in een Lid-Staat van de Europese Unie het grootste deel van zijn inkomen verdient, dat land aan die buitenlands belastingplichtige alle fiscale tegemoetkomingen van persoonlijke aard moet toestaan die gewoonlijk slechts aan inwoners worden verleend. In het wetsvoorstel wordt aan buitenlanders een ongeclausuleerd recht verleend om te opteren voor toepassing van het belastingregime dat voor inwoners geldt. De niet-ingezetene mag zelf beoordelen of de keuze voor binnenlanderbehandeling voor hem voordelig is. De optie is niet gereserveerd voor gevallen waarin hij het overgrote deel van zijn inkomen uit Nederland betreft. Het optierecht geldt alleen voor inwoners van EU-lidstaten en voor staten waarmee Nederland een belastingverdrag heeft gesloten dat een inlichtingenclausule bevat. De indieners van het wetsvoorstel gaan ervan uit dat de niet-ingezetene die de bedoelde keuze maakt, in Nederland wordt aangeslagen naar zijn wereldinkomen, zij het dan onder toepassing van vermindering ter voorkoming van dubbele belasting volgens de breukmethode. Hij ervaart daardoor een progressienadeel. Ik vraag mij af of deze veronderstelling wel juist is. Nederland blijft verdragsrechtelijk bronland en mag het non-situsinkomen dus niet in de heffingsgrondslag opnemen. Derhalve lijkt de bepaling *alle* buitenlands belastingplichtigen de gelegenheid te bieden om zowel in hun woonland als in Nederland gebruik te maken van de persoonlijke aftrekposten. Ik neem aan dat de wetgever ervan uitgaat dat de niet-ingezetenen die opteert voor binnenlanderbehandeling, zich niet voor de toepassing van het verdrag op het standpunt mag stellen dat hij buitenlander is. Het komt mij echter voor dat de Nederlandse fiscus dat niet kan afdwingen.

Nederlandse *ingezetenen* worden in de vermogensrendementheffing belast, ongeacht of de vermogensbestanddelen in of buiten Nederland zijn gelegen. Er treedt in de wijze van voorkoming van dubbele belasting geen verandering op. Onder meer kan de nieuwe heffing voor inwoners heel voordelig zijn wanneer zij aandelen bezitten in vennootschappen die in het land van vestiging weinig of geen vennootschapsbelasting betalen. Dat geldt overigens niet voor aandelenpakketten van 5% of meer. Deze worden naar hun reële opbrengst belast tegen 30% (box II).

10. Kritiek en alternatief

Vanuit juridisch oogpunt moeten verschillende kritische kanttekeningen worden geplaatst bij de voorgestelde vermogensrendementheffing.

De eerste is dat vermogensopbrengst vooral wanneer deze (beduidend) hoger is dan 4%, minder zwaar wordt belast dan winst uit onderneming en loon uit dienstbetrekking. Over dit bezwaar kan onder verwijzing naar de internationale kapitaalvlucht worden heengestapt, maar alleen als de vermogensopbrengst *altijd* tegen het in de wet genoemde proportionele tarief van 30% wordt belast. Aan die eis voldoet het nieuwe stelsel niet. Het voorstel brengt bijv. met zich dat iemand die een rendement van 16% geniet, slechts 7½ belasting gaat betalen.

Het forfait werkt grove ongelijkheid tussen vermogensbezitters in de hand. Daarbij moet niet alleen worden gedacht aan diegenen die meer dan 4% realiseren, maar ook aan diegenen die een lagere opbrengst genieten of zelfs verlies lijden. Onder alle omstandigheden moet 1,2% worden betaald. De regering betoogt dat 4% op langere termijn het reële rendement op vermogen is, maar bij die stelling vallen wel kanttekeningen te maken:

- * wanneer die termijn zeer lang wordt genomen, is 4% aan de hoge kant, maar wanneer men minder ver in het verleden gaat, is het eerder aan de lage kant;
- * de opbrengst van verschillende vermogensbestanddelen is ongelijk;
- * de belastingplichtige heeft met een langjarig gemiddelde weinig te maken: meestal zal hij in het belastingjaar en zelfs over een reeks van jaren in feite een ander rendement behalen.

Doordat in het nieuwe stelsel ook de aftrek van kosten ondergaat in het 4%-forfait, wordt onderhoud van onroerend goed effectief in één klap ongeveer 2x zo duur als thans het geval is (uitgaande van aftrek tegen 50%). Dit kan tot ongewenste neveneffecten leiden.

Een ander nadeel is dat de grote verschillen tussen de drie boxen *arbitrage* uitlokken. Het wetsvoorstel maakt weliswaar een einde aan diverse fiscaal geïndiceerde beleggingsproducten, maar roept even hard nieuwe op.

Al met al lijkt mij het systeem in de voorgestelde vorm te grof. In principe gaat mijn voorkeur uit naar een (enigszins beperkte) vermogenswinstbelasting maar gelet op de Nederlandse politieke situatie moet dat als onhaalbaar worden gezien. Daarvan uitgaande lijkt het mij het beste om van regelmatig stromende huur- en rente-opbrengsten 30% belasting te heffen naar de reële opbrengst en niet naar het forfait. Wanneer die heffing in de vorm van een bronbelasting wordt gegoten is er ook een drempel tegen internationale winstdrainage. Aandelen kunnen in box II worden ondergebracht. Daar het 35%-VpB-tarief internationaal te hoog is en moet worden verlaagd, dient het AB-tarief wellicht enkele punten hoger te worden gesteld. Voor de overige vermogensbestanddelen resteert dan louter de vermogensrendementheffing. In veel gevallen zal deze het karakter van een vermogenswinstbelasting dragen, daar geen “vruchten” zoals rente en dividend worden genoten.

11. Besluit

De in Nederland voorgestelde vermogensrendementheffing is in rechtstheoretisch opzicht inferieur aan een vermogenswinstbelasting. Of hij op langere termijn zal worden geacht de toets der rechtvaardigheid te kunnen doorstaan, moet worden afgewacht. Uit technisch en politiek oogpunt biedt de heffing echter ontegenzeggelijk voordelen. Het bestaan van gescheiden boxen met uiteenlopende heffingsniveaus houdt evenwel voor de fiscus het risico in dat een deel van de heffingsgrondslag verschuift naar de box met het laagste heffingsniveau. Teneinde dat risico te beperken stel ik voor regelmatig vloeiende rente en huur te belasten naar hun werkelijke bedrag. Tevens verdient een bronbelasting op rente overweging.